

(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

[(१९५१) एस. सी. आर २७७]

श्रीनिवास राम कुमार

- विरुद्ध -

महाबीर प्रसाद आणि इतर

[न्यायमूर्ति पतंजली शास्त्री, न्यायमूर्ति मेहरचंद महाजन आणि न्यायमूर्ति मुखर्जी]

वाद प्रतिवाद -विसंगत विनंती -असे अभिकथन करून की पैसे किंमत म्हणून दिले गेले, वादीने विनिर्दिष्ट पालन करण्यासाठी दावा दाखल केला -पैसे कर्ज म्हणून घेतले अशी विनंती करणारा प्रतिवादी- वादीचा दावा सिद्ध झाला नाही-प्रतिवादीच्या विनंतीवरून कर्ज म्हणून दिलेल्या पैशाच्या वसूलीसाठी हुकूमनामा दिला जाऊ शकतो काय ?

ज्या वादकथनाला कोणताही आधार नव्हता आणि ज्यामध्ये दुसऱ्या पक्षाला बोलावण्यात आले नव्हते किंवा भेटण्याची संधी मिळाली नव्हती, अशा दाव्यात न्यायालय वादीला दिलासा देणार नाही, तरीही वादीला करता येण्याजोगा पर्यायी दावा प्रतिवादीने फक्त त्याच्या लेखी निवेदनातच मान्य केला नाही तर वादीने दाव्यात केलेल्या मागणीचे उत्तर म्हणून स्पष्टपणे मांडले होते, म्हणून प्रतिवादीने स्वतः मांडलेल्या प्रकरणावर वादीच्या बाजूने हुकूमनामा देण्यात काहीही अयोग्य नाही. अशा परिस्थितीत, जेव्हा प्रतिवादीवर कोणताही अन्याय होण्याची शक्यता नाही, तेव्हा वादीला स्वतंत्र दावा दाखल करण्यास प्रवृत्त करणे योग्य होणार नाही.

वादीने ३०,०००/- रुपये किंमत म्हणून दिले होते आणि कराराचे अंशतः पालन म्हणून त्याला कब्जा देण्यात आला होता, असे अभिकथन करून वादीने घर विक्री करण्याच्या कराराचे विनिर्दिष्टपणे पालन करण्याविषयीचा दावा दाखल केला. परंतु प्रतिवादीने प्रतिकथन केले की , रुपये ३०,०००/- ची रक्कम कर्ज म्हणून मिळाली होती आणि केवळ व्याजाची रक्कम भरणे सुलभ करण्यासाठी वादीला ताबा देण्यात आला होता आणि न्यायालयाला आढळले की प्रतिवादीची विनंती खरी होती. असे मानले जाते की, जरी वादीने असा प्रकरण मांडला नाही आणि तो वादपत्रात केलेल्या अभिकथनाशी विसंगत असला तरीसुद्धा प्रतिवादीने

विनंती केल्याप्रमाणे कर्जाच्या करारांतर्गत रक्कम रुपये ३०,०००/- आणि देय असलेल्या व्याजाच्या वसूलीसाठी वादीच्या बाजूने हुकूमनामा पारित केला जाऊ शकतो.

बाबू राजा मोहन मनुचा- विरुद्ध - बाबू मंजुर (७० आय. ए १) संदर्भित.

दिवाणी अपिलीय अधिकार क्षेत्र : दिनांक २९ ऑगस्ट, १९४७ रोजी पहिले अपील क्रमांक १३/१९४५ मध्ये पटना येथील उच्च न्यायालयाद्वारे मूळ दावा क्रमांक ५९/१९४३ मध्ये गयाच्या दुय्यम न्यायालयाच्या हुकूमनाम्यामध्ये फेरबदल करून पारित केलेल्या न्यायनिर्णय आणि हुकूमनाम्यावरून अपील : दिवाणी अपील क्रमांक ८२/१९४९

अपीलकर्त्यासाठी : श्री. एस. पी. सिन्हा (यांचे सह श्री. सी. आर. पट्टाभि रामन आणि श्री. बी. के. सरन)

उत्तरवादी क्रमांक १ आणि २ साठी : श्री. उदय भान चौधरी

उत्तरवादी क्रमांक ३ ते ७ साठी : श्री. हरीस चंद्र (यांचे सह श्री. एन. सी. सेन)

दिनांक : ९ फेब्रुवारी, १९५१

न्यायमूर्ति श्री. मुखर्जी यांनी दिलेले न्यायनिर्णय :- सदर अपील वादीच्या वतीने दाखल करण्यात आली आहे आणि ते गया शहरातील प्रतिवादीच्या दुसऱ्या पार्टीच्या मालकीचे घर विक्री करण्याच्या कराराचे विनिर्दिष्ट पालन करण्याविषयीचा दाव्यातून उद्भवते, ज्यांच्या बाबतीत असे अभिकथन करण्यात आले आहे की, त्यांनी वादीला घर विकण्यास सहमती दर्शविली, परंतु नंतर करारनाम्यापासून माघार घेतली आणि प्रतिवादीच्या पहिल्या पार्टीला विकले ज्यांनी ते कराराच्या नोटीससह विकत घेतले.

वादीचे थोडक्यात म्हणणे असे आहे की, सप्टेंबर, १९४१ मध्ये गया येथील घराची मालकी असलेल्या प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीने, जदू राम नावाच्या एका व्यक्तीशी ते घर विकण्यासाठी वाटाघाटी केल्या आणि प्रत्यक्षात मालमत्तेचे हक्कलेख नंतरच्या व्यक्तीच्या सुपूर्द करण्यात आले. सदर वाटाघाटी अयशस्वी ठरल्या आणि त्यानंतर प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीने वादी फर्मशी संपर्क साधला आणि ऑक्टोबर, १९४५ च्या अखेरीस कधीतरी त्यांच्याद्वारे आणि त्यांच्यामध्ये एक करार करण्यात आला, ज्या अंतर्गत आधीच्यांनी त्यांचे गया येथील घर रु. ३४,०००/- च्या मोबदल्यात नंतरच्याला विकण्याचे मान्य केले. दिनांक २८ ऑक्टोबर १९४१ रोजी वादी फर्मने सदर मोबदल्यापैकी रुपये ३०,०००/- विक्रेत्यांच्या वतीने

नंतरच्या व्यक्तींच्या एका ऋणदात्याला दिले होते. विक्रेत्यांनी त्याच्या बदल्यात वादीला त्या घराचा ताबा दिला जो घर विकण्यास सहमती दर्शविण्यात आली होती आणि जदू राम कडून हक्कलेख परत मिळाल्याबरोबर आणि वादीने मोबदल्याची उर्वरित रक्कम रुपये ४,०००/- चुकती केल्याबरोबर लगेच अभिहस्तांकन पत्र निष्पादित करण्याचे आश्वासन दिले. परंतु प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीने आपल्या आश्वासनापासून माघार घेतली आणि जदू रामकडून हक्कलेख परत मिळाल्यानंतरही वादीच्या बाजूने अभिहस्तांकन पत्र निष्पादित केले नाही; आणि दुसरीकडे त्यांनी दिनांक १३ ऑगस्ट, १९४३ रोजी प्रतिवादींच्या पहिल्या पार्टीला घर विकले. अशा प्रकारे विक्री कराराचा विनिर्दिष्ट पालन करण्याच्या मागणीसाठी सदर दावा दाखल करण्यास वादीस भाग पाडले गेले.

प्रतिवादींच्या दोन्ही गटांकडून सदर दावा लढण्यात आला होता. प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीने इतर गोष्टींबरोबरच असा युक्तिवाद केला की, त्यांनी त्यांचे गया येथील घर वादीला विकण्यास कधीच सहमती दर्शवली नाही आणि वादीने विक्रीच्या कराराबद्दल मांडलेली कथा पूर्णपणे खोटी होती. त्यांनी कबूल केले की त्यांना पैशाची गरज होती आणि म्हणून त्यांनी कर्ज घेण्यासाठी वादीशी संपर्क साधला आणि वादीने त्यांना रुपये ३०,०००/- ची अग्रीम रक्कम ६% वार्षिक व्याजाने दिली. हे संपूर्णपणे सदर कर्जावरील देय व्याजाची भरपाई सुलभ करण्यासाठी होते ज्यासाठी वादीला घराचे ताबे देण्यात आले होते आणि विक्री कराराच्या अंशतः पालनासाठी नव्हे.

या बचावाचा पुनरुच्चार प्रतिवादींच्या पहिल्या पार्टीने केला, ज्यांनी पुढे अशी विनंती केली की वादीसोबत विक्रीच्या कराराबद्दल त्यांना कोणतीही नोटीस मिळाली नव्हती आणि ते योग्य किंमतीसाठी प्रामाणिक खरेदीदार होते.

दाव्याची सुनावणी करणाऱ्या दुय्यम न्यायाधीशांनी पक्षकारांनी सादर केलेल्या पुराव्याच्या आधारे असा निष्कर्ष काढला की, वादीने अभिकथन केल्याप्रमाणे विक्रीच्या कराराची कथा सिद्ध झाली नव्हती आणि अशा कोणत्याही कराराच्या अनुषंगाने वादीला घराचा ताबा देण्यात आला नव्हता. असे मत व्यक्त करण्यात आले की, प्रतिवादींची कहाणी खरी होती आणि वादीने रुपये ३०,०००/- ची अग्रीम रक्कम प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीला दिली होती परंतु ती रक्कम कर्जाची होती आणि मोबदल्याच्या रकमेची आंशिक भरणा नव्हती. जोपर्यंत प्रतिवादींच्या पहिल्या पार्टीचा संबंध होता, तोपर्यंत असे मानले गेले होते की

ते कोणत्याही नोटिसाविना योग्य किंमतीसाठी प्रामाणिक खरेदीदार होते. हे निष्कर्ष पाहता, दुय्यम न्यायाधीशांनी विनिर्दिष्ट पालन करण्यासाठीचा वादीचा दावा फेटाळून लावला परंतु प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीने कबूल केले की, त्यांनी वादीकडून रुपये ३०,०००/- ची अग्रीम रक्कम घेतली होती म्हणून वादीला दाव्याच्या तारखेपासून वसूली होईपर्यंत ६% वार्षिक व्याजासह सदर रकमेसाठी या प्रतिवादींविरुद्ध पैशाचा हुकूमनामा देण्यात आला होता.

या निर्णयाविरुद्ध, वादीने पटना येथील उच्च न्यायालयात अपील केली आणि प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीने देखील त्यांच्या विरुद्ध पारित केलेल्या पैशाच्या हुकूमनाम्याच्या औचित्याला आव्हान देणारे उलट आक्षेप दाखल केले. सदर अपिलावर पटना येथील उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाने सुनावणी केली, ज्यांनी दिनांक २९ ऑगस्ट १९४७ रोजीच्या त्यांच्या न्यायनिर्णयाद्वारे वादीचे अपील फेटाळून लावले आणि प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टींनी मांडलेले उलट-आक्षेप मंजूर केले. विद्वान न्यायमूर्तींनी न्यायचौकशी न्यायालयाशी सहमती दर्शवत असे मत व्यक्त केले की, या प्रकरणात सादर केलेल्या पुराव्यांद्वारे पक्षांमधील संपलेल्या कराराचे कोणतेही प्रकरण स्थापित केले गेले नाही आणि वादीकडे घराचा ताबा ठेवण्याची वस्तुस्थिती अशा कोणत्याही कराराच्या आंशिक पालनाची कृती मानली जाऊ शकत नाही. उच्च न्यायालयाने न्यायचौकशी न्यायाधीशाशी सहमती दर्शवली की, वादीने रक्कम रुपये ३०,०००/- प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीला कर्ज म्हणून आगाऊ दिले होते, परंतु त्यावर व्याज देण्याबाबत फारसा स्पष्ट पुरावा नव्हता आणि प्रतिवादींची पहिली पार्टी ही नोटिसाविना योग्य किंमतीसाठी खरेदीदार होती. उच्च न्यायालयाने पुढे असे मत व्यक्त केले की, जरी एखादा करार झाला असेल तरी त्याच्या अटी अस्पष्ट आणि अनिश्चित होत्या आणि विक्रेत्यांपैकी एक अल्पवयीन असल्याने, या प्रकरणात कराराच्या विनिर्दिष्ट पालनाद्वारे निष्पक्ष दिलासा दिली जाऊ शकत नाही कारण त्यामुळे अल्पवयीन व्यक्तीच्या हितास मोठ्या प्रमाणात हानी पोहोचेल. उच्च न्यायालयाच्या मते, प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीविरुद्ध मंजूर केलेला पैशाचा हुकूमनामा कायदानुसार समर्थनपर नाही कारण वादीने वादपत्रात कर्जाबद्दल कोणतेही तथ्यकथन केले नाही आणि त्या आधारावर दिलास्यासाठी कोणताही दावा केला नाही. याचा परिणाम असा झाला की दावा पूर्णपणे फेटाळण्यात आला आणि न्यायचौकशी न्यायालयाने पैशाच्या वसूलीसाठी वादीच्या बाजूने पारित केलेला हुकूमनामा रद्द करण्यात आला. सदर न्यायनिर्णयाविरुद्ध वादी या न्यायालयात अपिलात आले आहे.

अपीलकर्त्याच्या वतीने विद्वान अधिवक्त्यानी आमच्यापुढे असे युक्तिवाद केले की, ज्या निष्कर्षावर खालील न्यायालयांनी वादीच्या कथेवर अविश्वास ठेवला आणि विनिर्दिष्ट पालनासाठीचा दावा फेटाळला, ते वस्तुस्थितीचे योग्य निष्कर्ष नाहीत, ज्यांचा या प्रकरणात सादर केलेल्या पुराव्यावरून कायदेशीर अनुमान लावला जाऊ शकतो. पर्यायाने असा युक्तिवाद करण्यात आला आहे की, उच्च न्यायालयाद्वारे न्यायचौकशी न्यायाधीशाने पैशाच्या वसूलीसाठी प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीविरुद्ध पारित केलेला हुकूमनामा रद्द करणे चुकीचे होते.

आम्हाला विद्वान अधिवक्त्याने मांडलेला पहिला युक्तिवाद स्पष्टपणे कायम ठेवण्यायोग्य वाटत नाही. जेव्हा खालील न्यायालयांनी वस्तुस्थितीच्या शुद्ध प्रश्नावर समवर्ती निष्कर्ष दिले असतील, तेव्हा हे न्यायालय या निष्कर्षामध्ये हस्तक्षेप करण्याचा आणि या सामान्य प्रथेपासून दूर जाण्याचे समर्थन करणारी अपवादात्मक परिस्थिती असल्याशिवाय तिसऱ्यांदा पुराव्याचा आढावा घेण्याचा आदेश देणार नाही. जर निष्कर्ष स्वीकारलेल्या आणि सिद्ध झालेल्या तथ्यांपेक्षा कायद्यातील एक असेल किंवा कायद्याच्या कोणत्याही नियमाचे किंवा प्रक्रियेचे उल्लंघन करून तथ्याच्या निष्कर्षावर महत्वाचे परिणाम होत असेल तर स्थिती निःसंशयपणे वेगळी असू शकते. या न्यायालयाने स्वीकारलेली प्रथा न्यायिक समितीने नेहमीच ज्या पद्धतीचा अवलंब केला आहे त्याच पद्धतीची आहे. बिभाबती -विरुद्ध- रामेंद्र नारायण ^१ मधील लॉर्ड थॅकरटनचे शब्द उद्धृत करण्यासाठी, "ही कोणत्याही प्रकारे कास्ट आयर्न प्रॅक्टिस (टुट आणि अपरिवर्तनीय प्रथा) नाही"; अशी असामान्य स्वरूपाची प्रकरणे उद्भवू शकतात जी न्यायाची च्युति टाळण्यासाठी आम्हाला वस्तुस्थितीच्या समवर्ती निष्कर्षामध्ये हस्तक्षेप करण्यास भाग पाडू शकतात. तथापि, आपल्यासमोर असलेल्या प्रकरणात काहीही असामान्य नाही आणि त्यात वस्तुस्थितीचा शुद्ध प्रश्न समाविष्ट आहे. वादीचे प्रकरण ज्या करारावर आधारित आहे, त्या कराराचा पुरावा म्हणून लेखी लेखनात कोणतेही दस्तऐवज नाही आणि निर्णय प्रामुख्याने पक्षांनी सादर केलेल्या तोंडी पुराव्याच्या मूल्यांकनावर अवलंबून असतो. न्यायचौकशी न्यायाधीश ज्यांच्या समक्ष साक्षीदार उपस्थित

(१) ५१ सी. डब्ल्यू. एन ९८

होते, ते त्यांच्या विश्वासाहतेचे नीट विचार आणि मूल्यांकन करण्यासाठी सर्वोत्तम व्यक्ती होते आणि त्यांनी जी निष्कर्षे काढली, त्यांची उच्च न्यायालयाने अपीलाला संपूर्णपणे पुष्टी केली आहे. या परिस्थितीत, खालील दोन्ही न्यायालयांनी अपीलकर्त्याविरुद्ध आढळलेल्या तथ्यांच्या पलीकडे जाण्याचे आम्हाला कोणतेही कारण दिसत नाही.

परंतु दुसऱ्या मुद्द्याच्या संदर्भात, आमचे असे मत आहे की न्यायचौकशी न्यायालयाचा निर्णय योग्य होता आणि उच्च न्यायालयाने दुय्यम न्यायाधीशाच्या आदेशाचा हा भाग उलटवून निःसंशयपणे कठोर आणि तांत्रिक दृष्टिकोन घेतला. हे खरे आहे की, रुपये ३०,०००/- ची अग्रिम रक्कम प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीला कर्जाच्या स्वरूपात देण्यात आली होती, हे वादपत्रामध्ये वादीच्या प्रकरणाचे भाग नव्हते. परंतु विक्री कराराच्या अनुषंगाने पैसे दिल्याचे अभिकथन पुराव्यांद्वारे सिद्ध होऊ शकले नाही तरीही त्या संदर्भात पर्यायी दावा दाखल करणे आणि पैशाच्या हुकूमनाम्यासाठी पर्यायी प्रार्थना करणे हे वादीसाठी निश्चितच खुले होते. अशी प्रार्थना इतर प्रार्थनांशी विसंगत राहिली असती ही वस्तुस्थिती खरोखरच महत्वाची नाही. वादी वैकल्पिकरित्या वेगवेगळ्या हक्कांवर अवलंबून राहू शकतो आणि दिवाणी प्रक्रिया संहितेत पक्षकाराला दोन किंवा अधिक विसंगत अभिकथन करण्यापासून आणि त्याखाली पर्यायी दिलास्याची मागणी करण्यापासून रोखण्यासाठी काहीही नाही. तथापि, असा प्रश्न उद्भवतो की, वादपत्रात असे कोणतेही तथ्यकथन नसल्यास त्या आधारावर त्याला दिलासा देण्यासाठी न्यायालय खुले आहे काय ? नियम निःसंशयपणे असा आहे की, ज्या वादकथनाला कोणताही आधार नव्हता आणि ज्यामध्ये दुसऱ्या पक्षाला बोलावण्यात आले नव्हते किंवा भेटण्याची संधी मिळाली नव्हती, अशा दाव्यात न्यायालय वादीला दिलासा देणार नाही. तरीही वादीला करता येण्याजोगा पर्यायी दावा प्रतिवादीने फक्त त्याच्या लेखी निवेदनातच मान्य केला नाही तर वादीने दाव्यात केलेल्या मागणीचे उत्तर म्हणून स्पष्टपणे मांडले होते, म्हणून प्रतिवादीने स्वतः मांडलेल्या प्रकरणावर वादीच्या बाजूने हुकूमनामा देण्यात काहीही अयोग्य नाही. प्रतिवादीच्या स्वतःच्या प्रतिकथनेवर आधारित फिर्यादीची मागणी नंतरच्या व्यक्तीद्वारे अनपेक्षित मानली जाऊ शकत नाही आणि जेव्हा प्रतिवादीने त्याच्या युक्तिवादात ते स्पष्टपणे मान्य केले तेव्हा या तथ्यांवर पुरावा सादर करण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही. अशा परिस्थितीत, जेव्हा प्रतिवादीवर कोणताही अन्याय होण्याची शक्यता नाही, तेव्हा वादीला स्वतंत्र दावा दाखल करण्यास प्रवृत्त करणे योग्य होणार

नाही. या तत्त्वाचे उदाहरण म्हणून, बाबू राजा मोहन मनुचा विरुद्ध बाबू मंजूर^१ या प्रकरणातील न्यायिक समितीच्या घोषणेचा संदर्भ दिला जाऊ शकतो. हे अपील वादी अपीलकर्त्याने गहाण ठेवीची अंमलबजावणी करण्यासाठी सुरू केलेल्या दाव्यातून उद्धवले. गहाण निरर्थक असल्याचे प्रतिवादीचे प्रतिकथन होते. सदर विनंती दोन्ही कनिष्ठ न्यायालयांनी तसेच प्रिवी कौन्सिलने प्रभावी आणली. परंतु प्रिवी कौन्सिलने असे म्हटले आहे की अशा परिस्थितीत वादीला हा व्यवहार पूर्णपणे नाकारणे आणि भारतीय संविदा अधिनियमाच्या कलम ६५ अंतर्गत परतफेडीच्या स्वरूपात त्याच्या बाहेर दिलास्यासाठी दावा दाखल करण्यासाठी खुले होते. वादपत्रामध्ये अशी कोणतीही पर्यायी मागणी केली नव्हती तरी अशा दाव्यामुळे प्रतिवादीला अजिबात हानी पोहोचू नये आणि प्रकरण वेगळ्या दाव्यावर सोडले जाऊ नये, या आधारावर प्रिवी कौन्सिलने त्याला पुढे जाण्याची परवानगी दिली आणि हुकूमनामा पारित केला. अशी नोंद घेतली जाऊ शकते की, प्रतिवादीच्या अनुपस्थितीत अपिलावर एकतर्फी सुनावणी झाली होती तरी अपीलकर्त्याला ही दिलासा देण्यात आली होती.

प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीच्या वतीने श्री. हरीश चंद्र यांनी वादीच्या पैशाच्या हुकूमनाम्याच्या मागणीच्या संबंधात व्याजावर प्रश्न उपस्थित केला. त्यांचा युक्तिवाद असा आहे की जोपर्यंत घर वादीच्या ताब्यात आहे तोपर्यंत तो कोणत्याही व्याजाचा दावा करू शकत नाही आणि त्यानंतर सुद्धा तो कोणत्याही व्याजाचा दावा करू शकत नाही, कारण त्याच्या पक्षकारांनी दिनांक १२ जुलै १९४३ रोजी वादीला नोंदणीकृत टपालाद्वारे ३०,०००/- रुपयांची हुंडी पाठवून सदर रक्कम देऊ केली, जी स्वीकारण्यास वादीने नकार दिला. युक्तिवादाचा पहिला भाग निःसंशयपणे बरोबर आहे आणि वादीच्या वतीने विवादित नाही. मात्र, श्री. हरीश चंद्र यांनी मांडलेल्या युक्तिवादाचा दुसरा भाग स्वीकारण्यात आम्हाला अडचण वाटते. या हुंडीची पावती वादीने वादपत्रात तसेच पुरावा या दोन्हीमध्ये पूर्णपणे नाकारली होती आणि ही गोष्ट खरी असली तरी ती कायदानुसार वैध सादरीकरण ठरू शकते की नाही याबद्दल शंका आहे. प्रतिवादींनी निःसंशयपणे या पैसा इतका वेळ वापर केला होता आणि आमच्या मते वादीला काही व्याज मिळण्याचा अधिकार आहे. दोन्ही पक्षांच्या वतीने

हजर असलेल्या विद्वान अधिवक्त्यांनी त्यांच्या युक्तिवादाच्या शेवटी, व्याजाचा प्रश्न आमच्याद्वारे निर्धारित करण्यासाठी सोडला आणि आम्हाला वाटते की आम्ही रु. ३०,०००/- च्या रकमेवर सप्टेंबर, १९४३ च्या सुरुवातीपासून ४ % वार्षिक दराने व्याज देण्यास परवानगी दिली तर ते अगदी योग्य ठरेल. हे मान्य केले जाते की वादीद्वारे घराचा ताबा ऑगस्ट, १९४३ च्या अखेरीस संपुष्टात आला.

याचा निकाल असा आहे की आम्ही अपिलास अंशतः मंजूरी देतो; उच्च न्यायालयाने जोपर्यंत विनिर्दिष्ट पालनासाठीची मागणी फेटाळली आहे तोपर्यंत उच्च न्यायालयाने दिलेल्या हुकूमनाम्याची पुष्टी केली जाते. परंतु वादी रु. ३०,०००/- च्या रकमेवर १ सप्टेंबर, १९४३ च्या सुरुवातीपासून वसुलीच्या तारखेपर्यंत ४% वार्षिक दराने व्याजासह प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पार्टीविरुद्ध पैशाच्या हुकूमनाम्यासाठी हक्कदार असेल. या अपिलात प्रत्येक पक्ष त्याचा स्वतःचा खर्च उचलेल.

अपील अंशतः मंजूर.

अपीलकर्त्यासाठी प्रतिनिधी : श्री. आर. सी. प्रसाद.

उत्तरवादींसाठी प्रतिनिधी : श्री. ताराचंद ब्रिज मोहन लाल

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करिता वैध मानला जाईल.

X - X - X - X